

Dagthema: Met open ogen

Overweging 4 september 2016 – Gerrard Boot

Medevoorganger: Diana Vernooij

“... De grote wereldgodsdiensten hebben zoveel gemeenschappelijk. Dat betreft niet alleen de kernwaarden – hebt elkaar lief – maar ook de verhalen waarin dit is neergelegd. Het verhaal van Sara en Hagar is daarvan een voorbeeld. Kijk liever naar wat je gemeenschappelijk hebt, dan waarin je ven elkaar verschilt. Dat is een kwestie van je ogen openen ...”

Eerste lezing: Genesis 21:8-21

Tweede lezing: De Dapperstraat van J.C. Bloem

Openingsgebed

Onnoembare,
wij bidden om de kracht van uw Geest in ons hart.
Wij keren terug bij onszelf
en alles wat ons ter harte gaat in deze wereld.
Wij worden stil om ons hart te openen
voor schepping en creativiteit,
voor de stralen van licht en de klank van liefde.
Schud ons los uit de verkramping van strijd en onrust.
Maak onze adem weer tot levensadem
en tot bron van moed en zeker weten.
Geef ons de levende woorden van uw schrift
ter herkenning en om opnieuw ontmoeting aan te gaan.
Amen.

Altijd aanwezige

Simone Huisman / Tom Löwenthal

Altijd Aanwezige,
cirkel en kern van mijn leven,
jij trekt aan en omhult.
Ruimte van liefde,
nodig mij uit
om binnen te gaan.

Welkom en inleiding

Gebed

Eeuwige en Barmhartige,
voor uw aangezicht ontmoeten wij elkaar
in de gesprekken over het Boek,
de woorden die ons nagelaten zijn
om mee te leven, mee te worstelen.
Geef ons een open hart en open ogen
voor de werkelijkheid van onze naaste.
Neem de angst voor de vreemde,
het onbekende, van ons weg.
Laat uw licht schijnen over goede en heilige woorden
die al eeuwenlang mensen de weg hebben gewezen
op hun levenspad.
Wees bij ons in woord en geest.
Amen.

Lied: Hore mijn oor

Juut Meijer / Tom Löwenthal

Hore mijn oor het ongehoorde, dat ik bedacht ben op wat ik zie,
onze monden dat zij vrede roepen, onze handen dat zij troosten,
dan zullen mijn voeten gaan waar liefde is, mijn hart overvloeien van vreugde.

Eerste lezing - Genesis 21:8-21

Het kind Isaak groeide op en werd van de borst genomen. Op de dag dat Isaak van de borst genomen werd, gaf Abraham een groot feest. Maar toen Sara de zoon die Hagar, de Egyptische, aan Abraham geschonken had, eens zag lachen, zei ze tegen Abraham: 'Verjaag de slavin en haar zoon, want de zoon van de slavin hoort de erfenis niet te delen met mijn zoon Isaak.'

Abraham vond deze eis zeer ongepast, omdat het toch om een zoon van hem ging. God zei echter tegen hem: 'Wat Sara ten aanzien van de jongen en uw slavin eist, moet u niet als ongepast beschouwen. Luister naar alles wat zij u zegt: want zij die van Isaak afstammen, zullen gelden als uw nageslacht. Maar ook de zoon van de slavin zal Ik tot een volk maken, omdat ook hij een kind van u is.'

Abraham voorzag Hagar de volgende ochtend van brood en een zak water, zette het kind op haar schouder en stuurde hen weg.

Maar onderweg verdwaalde zij in de woestijn van Berseba. Toen de waterzak leeg was, legde zij het kind onder een struik en ging op een boogschot afstand zitten, want zij dacht: 'Ik kan mijn kind niet zien sterven.' Ze bleef daar zitten en weende luid.

God hoorde het wenen van de jongen, en de engel van God riep uit de hemel tot Hagar: 'Wat is er, Hagar? Wees niet bang, want God heeft in zijn verblijf het wenen van uw kind gehoord. Sta op, neem de jongen en houd hem goed vast, want Ik zal een groot volk van hem maken.' Toen opende God haar ogen, zodat zij een waterput zag; zij vulde de zak weer met water en gaf de jongen te drinken. En God beschermde de jongen. Toen hij groot was geworden, leefde hij in de woestijn en werd een ervaren boogschutter. Hij ging wonen in de woestijn van Paran, en zijn moeder koos voor hem een vrouw uit Egypte.

Tweede lezing: De Dapperstraat

J.C. Bloem

Natuur is voor tevredenen of legen.
En dan: wat is natuur nog in dit land?
Een stukje bos, ter grootte van een krant.
Een heuvel met wat villaatjes ertegen.

Geef mij de grauwe, stedelijke wegen,
De in kaden vastgeklonken waterkant,
De wolken, nooit zo schoon dan als ze, omrand
Door zolderramen, langs de lucht bewegen.

Alles is veel voor wie niet veel verwacht.
Het leven houdt zijn wonderen verborgen
Tot het ze, opeens, toont in hun hoge staat.

Dit heb ik bij mijzelve overdacht,
Verregend, op een miezerige morgen,
Domweg gelukkig, in de Dapperstraat.

Lied: Die om mij smeekt

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Die om mij smeekt, die ik heb afgeweerd zolang ik kon.
Die mij niet, sleurde, niet duwde, maar wenkte, over uw drempel.
Die de sluier van mijn angst niet scheurde, maar optilde.
Die met enkel uw stem mij zo vermurwde, dat ik wilde.
Die om mij smeekt, die ik heb afgeweerd, zolang ik kon.
Ooit door geruchten over U geknecht. Nu zonder angsten, eindelijk verwacht ik U.
Die om mij smeekt, die ik heb afgeweerd, zolang ik kon.

Overweging

Een nieuwe blik, een milde blik – oog voor gemeenschappelijkheid

Openingszondag, start van het nieuwe seizoen. Toen Natalie mij vroeg vandaag voor te gaan kreeg ik associaties bij start, een nieuw begin. Een nieuw seizoen is een nieuw begin. Niet van het kerkelijk jaar, want dat begint in de advent tijd. Als het gaat om het echte nieuwe leven, hebben we het over Pasen. Maar toch voelt een nieuw seizoen vaak echt als iets nieuws. Dat had ik als kind, toen ik voor het eerst naar de 'grote' school ging, of naar de middelbare school. En ook als volwassene kom ik geregeld van vakantie terug, uitgerust en vol goede voornemens voor het komende jaar. Ik dacht ook al aan voorbeelden van mensen die een echte nieuwe start kunnen maken, zoals Ivan, de man van Irina, die met zijn stage kan gaan beginnen en dan eindelijk als arts in Nederland werkzaam kan zijn. Maar ik wil het niet alleen over zo'n nieuwe start hebben. Niet iedereen kan of wil op vakantie. Maar ook als je niet weggaat: je kunt tijdens een rustige tijd hier in de stad ook op nieuwe gedachten komen. Als je er wel 'helemaal uit' bent geweest gaat dat bijna automatisch: met een frisse blik naar je gewone leven aan kijken. Met open ogen. Maar waar leidt dat toe: met open ogen kijken? Wat mij betreft: zonder vooringenomenheid, oordelen naar wat je ziet, met een milde blik.

Ik zocht op het trefwoord 'open ogen' in de bijbel, en vond in het Oude Testament het verhaal van Hagar in de woestijn. Dat verhaal gaat zo. Abraham was getrouwd met Sara. Ze waren al oud maar

hadden geen kinderen. Sara suggereerde Abraham om een kind bij Hagar te verwekken. Dat gebeurde, en Ismael werd geboren. Toen, als door een wonder, werd Sara toch zwanger: Isaak werd geboren. Sara werd jaloers op Hagar en haar kind Ismael, en kreeg het voor elkaar dat Abraham hen beiden de woestijn instuurde, met een beetje eten en drinken. Daarmee waren zij in feite ten dode opgeschreven. Net wanneer de achtergelaten Hagar haar hoop laat varen, worden haar de ogen geopend. Ze ziet een waterbron, en die bron redt haar leven, en dat van Ismaël.

Bijbelverhaal en Koranvertelling

Het bijzondere van dit bijbelverhaal is dat het ook een heel prominente plaats inneemt in de Koran. Ook in de Koran en de verhalen daarom heen komen Abraham, Sara en Hagar voor, en de verbanning van de laatste naar de woestijn. In de Koran-vertelling gaat Hagar op zoek naar water, en loopt zeven maal de heuvel rond, waarop Ismael en zij waren terecht gekomen. Dan staat er een engel naast haar, en borrelt er water op uit de aarde. Het water blijft vloeien, en vormt, ook nu nog, de rivier Zamzam. De plaats waar dit geschiedde, is het huidige Mekka: onder het zand lag de heilige zwarte steen, de Kaäba, nu nog het doel van de bedevaart naar Mekka. In een andere versie wordt die Kaaba door Abraham gebouwd.

Zowel Abraham als Sara spelen in dit verhaal geen fraaie rol. Sara niet, door het eerst toe te staan dat Abraham een kind krijgt bij Hagar, en zich vervolgens van Hagar en Ismael te willen ontdoen. Abraham niet, door aan die wens toe te geven. Hagar is echt het slachtoffer, en juist dit slachtoffer wordt gered: van haar worden de ogen geopend, zodat ze de waterbron ziet die voor haar gecreëerd lijkt te worden.

Je kunt naar het verhaal van Abraham, Sara en Hagar op verschillende manieren kijken. Je kunt, cynisch, zeggen dat het wel treurig is dat Abraham en Sara, die tot dit soort dingen in staat zijn, in het Christelijk geloof zo'n prominente rol spelen. Dat ze beiden bijna als helden worden geëerd. En de slavin Hagar wordt de woestijn in gestuurd en mag blij zijn dat ze het er levend van af brengt.

Gemeenschappelijkheid

Je kunt ook anders tegen het verhaal aan kijken. Net zoals de nakomelingen van Isaak tot een volk zullen worden, worden de nakomelingen van Ismaël dat in het bijbelverhaal ook. Beiden hebben dus bestaansrecht. Dat zowel de bijbel, als de Koran, dit als zo'n centraal verhaal eren, onderstreept de gemeenschappelijkheid van dat verhaal.

Dat vind ik een voorbeeld van met open ogen kijken. We zien en horen elke dag om ons heen over de conflicten die rondom godsdiensten ontstaan. En daar waar uit naam van enigerlei godsdienst, misdaden worden gepleegd, is dat natuurlijk afschuwelijk, en verwerpelijk. Maar het is onjuist, om dan allen die zo'n godsdienst aanhangen, over één kam te scheren. De grote wereldgodsdiensten hebben zo veel gemeenschappelijk. Dat betreft niet alleen de kernwaarden – hebt elkaar lief – maar ook de verhalen waarin dit is neergelegd. Het verhaal van Sara en Hagar is daarvan een voorbeeld. Kijk liever naar wat je gemeenschappelijk hebt, dan waarin je ven elkaar verschildt. Dat is een kwestie van je ogen openen.

Cuba, Fidel en Raul

Ik ben dit jaar op vakantie geweest, en wel naar Cuba. Dat land is arm, en wordt al meer dan 50 jaar bestuurd door Fidel Castro en tegenwoordig zijn broer Raul. Het is een prachtig land, met groene heuvels waar tabak wordt verbouwd. Er zijn heel mooie stranden. De oude auto's die er rondrijden zijn pittoresk, en er wordt heel veel vrolijke muziek gemaakt. Er is ook van alles mis in Cuba: er worden geen verkiezingen gehouden want er is maar één partij; er is geen persvrijheid, dus de inhoud van de enige krant en van tv-uitzendingen wordt bepaald door de overheid. Er is geen internet, dus het is voor de bevolking niet eens mogelijk erachter te komen dat wat in die enige krant staat, soms gewoon niet klopt. Cuba is heel arm, en dat komt vooral doordat de

Verenigde Staten, die er vlakbij liggen, iedere vorm van handel tegenhielden. Om al die redenen is er in Cuba weinig te koop, en is er ook geen reclame. En wanneer je dan, na daar drie weken zonder internet te zijn geweest, weer in het “vrije westen” terugkomt, dan ervaar je de onzin van commercie hier, van onze op consumptie gerichte maatschappij. Waarom worden ons allerlei spullen aangeprezen die we helemaal niet nodig hebben? En dat wat wel echt nodig is: eerlijk delen, echt zuinig omgaan met onze planeet, dat is niet de boodschap van reclame. Daar weer oog voor krijgen, dat is ook een vorm van de ogen geopend krijgen.

Dapperstraat

U dacht misschien: waarom is dat gedicht nu voorgelezen? Ik zei het al: niet iedereen kan tijdens de zomer op vakantie. Om die reden las ik De Dapperstraat voor. Want op een heel geestige manier staat de dit jaar 50 jaar geleden overleden dichter Bloem er bij stil, hoe je ook in het gewone stadsleven kunt genieten. Je terugtrekken in de natuur is echt niet nodig: en bovendien, hoezo natuur: een heuvel met wat villa’tjes ertegen? Bloem bezingt de schoonheid van de stad: de waterkant, en het uitzicht uit je huis. Maar na die nuchterheid komt de kern van het gedicht, bijna als levensmotto: alles is veel, voor wie niet veel verwacht. Als je je daarop instelt, ben je écht rijk. En hoe je daar achter komt, legt hij uit, in de ook al zo mooie zin: het leven houdt zijn wonderen verborgen, tot het ze, opeens, prijsgeeft in hun hogen staat. Dat is echte troost: je ogen kunnen er plotseling voor open gaan.

Het lijkt niet alleen maar serieus te zijn, en Bloem steekt er bijna de draak mee: dit heb ik bij mij zelve overdacht, verregend op een miezerige morgen, domweg gelukkig in de Dapperstraat.

Regen of zonneshijn

Maar toch: die laatste zin is daarmee niet alleen grappig, maar toch ook wél serieus. Want op elk moment, bij de spreekwoordelijke regen of zonneshijn, altijd is het mogelijk de ogen te openen, en te genieten van de schoonheid om ons heen.

Laten we proberen met open ogen te leven. Dit nieuwe jaar.

Met oog voor elkaar. Voor elkaars behoeften, en voor elkaars vrolijkheid.

Moge het zo zijn.

Pianomuziek

Geloofsbelijdenis

God, in de leegte zocht ik je,

en ik heb je niet gevonden.

In de drukte heb ik je gezocht,

en ook daar was je niet.

Toen keek ik in mijzelf,

daar zat je al te wachten

en alles was in jou

dus alles was in mij.

Je bent er!

Dat geloof ik.

Collecte

Intenties die werden opgeschreven in het groene boek

Tafellied

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Moge ons voor waar verschijnen
die genoemd wordt zoon der mensen
die gezegd wordt dood maar levend
die gehoopt wordt mens voor allen.

Moge ons verschijnen deze,
niet in droom, in stand van sterren,
niet als spiegelbeeld in water,
maar in mensentaal van liefde.

In dit mensenbrood gebroken,
levenskansen, recht voor allen,
in het drinken van de beker,
in vergeving en ontferming.

Moge ons verschijnen deze,
ogenlicht en levensadem,
knecht en koning, lam en herder,
lieve meester, woord van God.

Moge ons verschijnen deze,
ogenlicht en levensadem,
knecht en koning, lam en herder,
lieve meester, woord van God.

Nodiging

Breken en delen van brood en wijn

Lied: Gij die een en eeuwig zijt

Huub Oosterhuis / Antoine Oomen

Gij die een en eeuwig zijt
Ver weg, onbeeldbaar God.
Maar in Uw woord dichtbij, doe ons verstaan.
Keer ons om naar U toe,
keer ons om naar elkaar.

Voorbeden

Gebed om liefdevolle vriendelijkheid

Mogen alle levende wezens gelukkig zijn.
Mogen ze leven in veiligheid en vreugde.
Mogen alle levende wezens,
of ze nu zwak of sterk, man of vrouw,
dier of mens, homo of hetero, groot of klein zijn,
of we ze al dan niet kunnen zien,
of ze veraf of dichtbij zijn,
of ze geboren zijn of nog geboren moeten worden,
- mogen ze gelukkig zijn.

Laat niemand een ander bedreigen of enig schepsel –
tot welke staat het ook behoort - verachten,

laat niemand door boosheid of haat
een ander schade willen berokkenen.
Zoals een moeder waakt over haar kind, bereid haar leven te wagen om haar enige kind te
beschermen,
Laten we zo met een onbegrensd hart
alle levende wezens beschermen en heel de wereld kleuren
met onbelemmerde liefdevolle vriendelijkheid.

Slotlied: Die mij droeg

Huub Oosterhuis / Tom Löwenthal

Die mij droeg op adelaarsvleugels,
die mij hebt geworpen in de ruimte,
en als ik krijsend viel mij opgevangen
met uw wieken en weer opgegooid,
totdat ik vliegen kon op eigen kracht.

Zegenbede

Petra Kerssies / Tom Löwenthal

Ga nu allen heen in vrede
met woorden van een ver verleden
gezegend gij met Abraham, Sara, Hagar, Ismaël en Isaak.

Moge de Levende ons zegenen en behoeden.
Moge zijn aangezicht ons verlichten
en ZHIJ ons genadig zijn.
Dat ZHIJ met ons is
en wij in vrede leven.

